

John Vandaele

Het recht van de rijkste. Hebben andersglobalisten gelijk?

Antwerpen/Amsterdam: Houtekiet, 2005; 340 blz.; 20,- euro; ISBN: 90-5240-848-3

In de geschriften van critici van de globalisering overheerste lange tijd een vooral emotionele benadering, waarin de afkeer van het kapitalisme niet onder stoelen of banken werd gestoken. Dit ging ten koste van de beschrijving en de analyse, waardoor de bijdrage aan het debat over globalisering gering was.

De laatste tijd lijkt hierin echter een kentering te komen. Het dogmatische antikapitalisme is in dit kamp op zijn retour en de nuance wint terrein. Kenmerkend is de overgang in benaming van 'antiglobalisme' naar 'andersglobalisme': het doel is niet langer het fenomeen van de aardbodem te laten verdwijnen, maar om het bij te sturen. Globalisering mag, want is bijvoorbeeld nuttig gebleken om de armoede van miljoenen mensen te verminderen, maar zij moet wel

van haar antisociale, antidemocratische en antimilieu-kanten worden ontdaan. Bijsturing en aanpassing zijn de nieuwe kernwoorden. Landen, regeringen, groeperingen en individuen moeten meer democratische invloed krijgen op hoe één en ander verloopt. De globalisering moet mensen niet langer slechts overkomen, maar dient voor mensen te gaan werken, in de eerste plaats voor de armere bevolkingsgroepen.

De Belgische journalist John Vandaele heeft dit uitgangspunt genomen voor zijn kloeke boek *Het recht van de rijkste*. In vijf hoofdstukken wordt een overzicht verschaft van de belangrijkste sturingsmechanismen van het huidige internationale bestel. Achtereenvolgens komen aan bod de Wereldhandelsorganisatie WTO, de internationale arbeidsorganisatie IAO, het IMF en de Wereldbank, de (ontbrekende) Wereldmilieuorganisatie en de Verenigde Naties. Het zijn stuk voor stuk goed leesbare hoofdstukken over hoe deze organisaties functioneren, wie waarom aan de touwtjes trekken, wat de gevolgen daarvan zijn, welke discussies er bestaan om de organisaties beter (zeg maar democratischer)

te laten werken en of de auteur de voorstellen haalbaar c.q. voldoende acht. Vandaele is erin geslaagd deze potentieel taaie en vervelende stof – want wat is er zo spannend aan de stemverhoudingen of de eindeloze vergaderingen in de ECOSOC? – uiteen te zetten op een manier die zowel de beginner op het terrein van de internationale organisaties als de (relatieve) deskundige helpt zijn weg in het doolhof te vinden.

De belangrijkste verdienste van Vandaeles werk is echter dat hij, bijna ongewild, laat zien dat het proces van globalisering wel degelijk wordt gestuurd. Te vaak wordt globalisering getypeerd als een autonoom gebeuren, dat zich over ons voltrekt, en dat wij met haar goede en slechte eigenschappen dienen te aanvaarden. Zo simpel ligt het echter niet. Het feit dat de wereld de afgelopen decennia economisch steeds efficiënter is gaan werken, is geen toevalligheid, maar het resultaat van talloze beslissingen van mensen. Dat het internationale bedrijfsleven meer invloed heeft gekregen, dat de macht van staten op uiteenlopende terreinen is afgeno- men, dat invoertarieven grotendeels

zijn geslacht (maar sommige zijn gehandhaafd), dat kapitaalstromen landen kunnen aandoen en weer verlaten – het zijn alle gevolgen van besluiten van mensen. In die besluiten zit structuur en die structuur heeft Vandaele blootgelegd.

Na lezing van *Het recht van de rijkste* (een titel die vooral is gebaseerd op de overheersende invloed van rijke landen in WTO en IMF) blijft een goed inzicht over in het reilen en zeilen van het wereldbestuur, of wat daarvoor door moet gaan. De titel van het boek is weliswaar pakkend, maar doet geen recht aan de complexiteit van de verhoudingen op wereldschaal. Ook arme landen hebben zich in allerlei fora georganiseerd en opereren daar soms effectief. Het tegenspel van

niet-Westerse landen tegen ‘de rijken’ in de Wereldhandelsorganisatie is daar een steeds duidelijker voorbeeld van. En de positie van tot voor kort arme, maar intussen bijna rijke landen laat zien hoezeer standpunten en organisaties in beweging zijn.

Vandaele houdt geen pleidooi om de hele zaak op de schop te nemen. Wilde visioenen over een betere wereld zijn hem vreemd. Hij gaat uit van de bestaande structuren en wil daarin democratische verbeteringen inpas- sen, waarbij hij het dilemma signaleert dat er op internationaal niveau een regel lijkt te bestaan die voorschrijft dat hoe machtiger, hoe minder democratisch, en hoe democratischer, hoe minder de invloed. Juist in de bespreking van dergelijke overwe-

gingen toont Vandaele zich niet alleen een criticus van het systeem, maar tevens een realist. En daarmee verdient eveneens de ondertitel *Hebben de andersglobalisten gelijk?* een nuancering. Vandaele's betoog is dermate onderbouwd, dat hij uitstijgt boven de traditionele scheidslijnen in het globaliseringsdebat. Ik vermoed dat het boek menig andersglobalist niet ver genoeg zal gaan, maar dat aan de andere kant veel ‘globalisten’ een aanzienlijk deel van zijn analyse zullen kunnen onderschrijven.

Roel van der Veen

Dr Roel van der Veen is historicus en verbonden aan het Instituut Clingendael.